

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z HISTORII I SPOŁECZEŃSTWA

oprac. mgr Marcin Wolny

Kryteria oceniania osiągnięć uczniów

Aby uzyskać ocenę:

- **dopuszczającą** – uczeń powinien wykazać się znajomością elementarnej wiedzy, wyjaśniać z pomocą nauczyciela znaczenie podstawowych terminów historycznych, dokonywać opisów przeszłości i porównywać ją z teraźniejszością na podstawie materiałów ilustracyjnych;
- **dotateczną** – uczeń powinien posiadać podstawową wiedzę faktograficzną, czytać teksty ze zrozumieniem, dostrzegać związki teraźniejszości z przeszłością, opanować najprostsze umiejętności przedmiotowe, takie jak: dokonywanie oceny zdarzenia, opis, porównanie, określanie, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie, porządkowanie zdarzeń w kolejności chronologicznej, odczytywanie daty wydarzenia z osi czasu;
- **dobrą** – uczeń powinien opanować wiedzę faktograficzną na poziomie ponadpodstawowym, wykazywać się aktywnością na lekcjach, wyrażać własną opinię, dostrzegać ciągłość rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego, integrować wiedzę uzyskaną z różnych źródeł, samodzielnie poszukiwać informacji o swoim regionie i rodzinnej miejscowości, umiejętnie posługiwać się mapą, odczytywać wiadomości z wykresów i tabel;
- **bardzo dobrą** – uczeń musi wykazać się nie tylko dużą wiedzą, lecz także zrozumieniem procesów historycznych; powinien również samodzielnie wyciągać wnioski, ujmować treści historyczne w związki przyczynowo-skutkowe, krytycznie odnosić się do wydarzeń z przeszłości oraz porównywać epoki i okresy;
- **celującą** – uczeń powinien samodzielnie rozwijać swoje zainteresowania i wykazywać się wiedzą wykraczającą ponad podstawę programową, uczestniczyć w pracach przedmiotowych kółek zainteresowań, łączyć i wykorzystywać wiadomości z różnych dziedzin, brać udział w konkursach przedmiotowych osiągnięcia uczniów to wiadomości i umiejętności, którymi uczeń powinien się wykazywać po zakończeniu nauki w szkole podstawowej. Dzięki przyporządkowaniu osiągnięć do poszczególnych rozdziałów można łatwo ustalić, jakie kompetencje młody człowiek musi zdobyć na danym etapie nauki.

Rozdział I. Ja i moje otoczenie

Uczeń:

- dostrzega niepowtarzalność i wyjątkowość każdego człowieka;
- wymienia potrzeby ludzkie: naturalne, bezpieczeństwa, przynależności, uznania i szacunku, samorealizacji;
- przedstawia rolę rodziny w życiu człowieka;
- opowiada o swojej rodzinie (w tym o zajęciach i zainteresowaniach jej członków);
- określa różnice między modelem rodziny sprzed stu lat a modelem rodziny współczesnej;
- omawia funkcjonowanie samorządu szkolnego;
- podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia;
- proponuje sposoby rozwiązania wybranego konfliktu z najbliższego otoczenia;
- tłumaczy, czym jest ojczyzna i „mała ojczyzna”;
- porównuje patriotyzm z patriotyzmem lokalnym;
- wyjaśnia pochodzenie nazwy *Polska*;
- wskazuje elementy łączące przedstawicieli narodu polskiego;
- opisuje polskie symbole narodowe;
- wymienia najważniejsze polskie święta narodowe i objaśnia ich znaczenie;
- odnajduje na mapie miejscowość, w której mieszka;
- podaje nazwy mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce;
- umiejscawia na mapie główne skupiska Polonii na świecie.

Rozdział II. Z historią na ty

Uczeń:

- wyjaśnia, czym zajmuje się historia;
- odróżnia przeszłość od teraźniejszości i przyszłości;

- wskazuje przyczynę i skutek wydarzenia historycznego oraz określa ich wzajemną relację;
- podaje przykłady źródeł materialnych i niematerialnych;
- charakteryzuje archeologię jako naukę pomocniczą historii;
- na podstawie pamiątek po przodkach formułuje wnioski dotyczące historii rodziny;
- tłumaczy, dlaczego pamiątki rodzinne należy otaczać szczególną troską;
- tworzy drzewo genealogiczne własnej rodziny.

Rozdział III. Czas i mapa w historii

Uczeń:

- porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej;
- określa, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie;
- umieszcza daty wydarzeń na osi czasu;
- układa chronologicznie epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność;
- odczytuje informacje z osi czasu i zaznacza na niej daty wydarzeń;
- interpretuje mapę historyczną, korzystając z symboli umieszczonych w legendzie.

Rozdział IV. Z najdawniejszych dziejów

Uczeń:

- wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność rozpalania ognia zmieniła życie ludzi;
- tłumaczy, jak mieszkali i czym żywili się ludzie pierwotni;
- opisuje życie grupy ludzi pierwotnych oraz charakteryzuje zajęcia tworzących ją mężczyzn i kobiet;
- odpowiada, na czym polega różnica między koczowniczym a osiadłym trybem życia;
- wyjaśnia, co umożliwiło człowiekowi zmianę trybu życia z koczowniczego na osiadły;
- wymienia pierwsze narzędzia i rodzaje broni oraz określa, z czego były wykonane;
- odnajduje na mapie Mezopotamię, Tygrys, Eufrat, Nil i Egipt;
- nazywa najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii;
- tłumaczy, w jaki sposób zorganizowane było państwo faraonów;
- wymienia różne rodzaje pisma;
- określa, dlaczego wynalezienie pisma miało przełomowe znaczenie dla rozwoju cywilizacji.

Rozdział V. W starożytnej Grecji

Uczeń:

- wskazuje na mapie starożytną Grecję;
- wymienia najważniejsze zajęcia Greków;
- odnajduje Ateny na mapie starożytnej Grecji;
- wyjaśnia, na czym polegała demokracja ateńska;
- tłumaczy, czym różni się tragedia od komedii;
- nazywa najważniejszych greckich bogów;
- opowiada, jak Grecy wyobrażali sobie bogów;
- wyjaśnia, czym były mity i jaką rolę odgrywały w życiu Greków;
- opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich;
- porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi olimpiadami.

Rozdział VI. W starożytnym Rzymie

Uczeń:

- wskazuje na mapie Italię i Rzym;
- charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej;
- opowiada, w jaki sposób powstało Imperium Rzymskie;
- opisuje wyposażenie rzymskiego legionisty;
- prezentuje najważniejsze osiągnięcia Rzymian;
- wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu”;
- tłumaczy, jakie znaczenie miało prawo rzymskie w starożytności i jaką rolę odgrywa współcześnie;
- omawia główne założenia religii chrześcijańskiej.

Rozdział VII. Polska pierwszych Piastów

Uczeń:

- nazywa plemiona polskie i wskazuje na mapie zamieszkiwane przez nie tereny;
- omawia genezę państwa polskiego;
- wyjaśnia, jakie korzyści uzyskała Polska w wyniku przyjęcia chrześcijaństwa;

- charakteryzuje postać świętego Wojciecha;
- wymienia postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego;
- określa, kto i kiedy został pierwszym królem Polski;
- wylicza osiągnięcia Bolesława Chrobrego.

Rozdział VIII. Społeczeństwo średniowiecza

Uczeń:

- określa, jaką rolę odgrywał Kościół w średniowiecznym społeczeństwie;
- porównuje styl romański ze stylem gotyckim;
- opisuje wygląd zamku oraz funkcje jego poszczególnych elementów;
- wymienia elementy rycerskiego uzbrojenia;
- omawia kolejne etapy w karierze rycerza;
- charakteryzuje wygląd średniowiecznego miasta;
- wskazuje różnice między miastem a wsią w okresie średniowiecza – z uwzględnieniem charakteru zabudowy oraz zajęć mieszkańców.

Rozdział IX. Polska i Krzyżacy

Uczeń:

- odnajduje na mapie państwo krzyżackie, Prusy, Pomorze Gdańskie, Grunwald i Malbork;
- podaje przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski;
- omawia panowanie Władysława Łokietka i określa jego rolę w zjednoczeniu państwa polskiego;
- wskazuje na mapie terytorium państwa polskiego w XIV wieku;
- przedstawia reformy przeprowadzone przez Kazimierza Wielkiego;
- ocenia politykę Kazimierza Wielkiego;
- wyjaśnia, dlaczego doszło do zawarcia unii polsko-litewskiej;
- wymienia postanowienia I i II pokoju toruńskiego.

Rozdział X. Europejczycy odkrywają świat

Uczeń:

- opisuje udoskonalenia techniczne umożliwiające dalekomorskie podróże;
- wskazuje na mapie Indie i Amerykę;
- wymienia głównych odkrywców i ich dokonania;
- określa pozytywne i negatywne skutki odkryć geograficznych;
- nazywa nowe rośliny i przyprawy sprowadzone do Europy;
- wyjaśnia znaczenie terminów *renesans* i *humanizm*;
- podaje nazwiska najwybitniejszych twórców europejskich okresu renesansu oraz tytuły ich dzieł;
- charakteryzuje najwybitniejsze postacie polskiego renesansu i wylicza ich dokonania.

Rozdział XI. W Rzeczypospolitej szlacheckiej

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego XVI stulecie jest nazywane w Polsce „złotym wiekiem”;
- opisuje styl życia i zajęcia szlachty;
- przedstawia podział stanu szlacheckiego;
- tłumaczy, na czym polegała przemiana rycerstwa w szlachtę;
- odnajduje na mapie Wisłę, Gdańsk, Kraków, Zamość i Sandomierz;
- odpowiada, w jaki sposób zorganizowany był handel zbożem;
- wymienia postanowienia unii lubelskiej;
- wskazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- podaje nazwy narodów żyjących na terenie Rzeczypospolitej;
- dokonuje krótkiej charakterystyki głównych religii wyznawanych w dawnej Polsce;
- omawia przebieg wolnych elekcji w Rzeczypospolitej szlacheckiej;
- przedstawia najważniejsze dokonania Stefana Batorego.

Rozdział XII. Upadek Rzeczypospolitej

Uczeń:

- odnajduje na mapie Szwecję, Inflanty i Ukrainę;
- przedstawia główne dążenia polityczne Zygmunta III Wazy;
- omawia przebieg „potopu szwedzkiego”;
- odpowiada, z kim Polska toczyła wojny w XVII wieku oraz jakie były ich skutki;
- wskazuje na mapie Imperium Osmańskie i Wiedeń;

- opowiada o przebiegu wyprawy wiedeńskiej;
- przedstawia początki panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego;
- ustala datę I rozbioru Polski i wymienia państwa, które go dokonały;
- opisuje działania Stanisława Augusta Poniatowskiego w dziedzinie edukacji, kultury i sztuki;
- charakteryzuje program obozu reformatorskiego;
- określa, na czym polegały najważniejsze reformy zapisane w Konstytucji 3 maja;
- podaje datę II rozbioru Polski i wskazuje państwa, które go dokonały;
- wyjaśnia, kiedy i dlaczego doszło do wybuchu powstania kościuszkowskiego;
- prezentuje postać Tadeusza Kościuszki oraz jego działalność w Polsce i zagranicą;
- wylicza cechy charakterystyczne sztuki barokowej;
- wymienia nazwiska najważniejszych twórców europejskiego baroku;
- przedstawia podstawowe założenia filozoficzne oświecenia;
- wskazuje najważniejszych myślicieli epoki.

Rozdział XIII. Walka o odzyskanie niepodległości

Uczeń:

- wskazuje na mapie Włochy, Księstwo Warszawskie, Rosję;
- opowiada, w jakich okolicznościach powstał polski hymn narodowy;
- przedstawia główne etapy w historii Księstwa Warszawskiego;
- wskazuje na mapie Królestwo Polskie;
- określa, kiedy i dlaczego wybuchło powstanie listopadowe;
- wylicza skutki upadku powstania listopadowego;
- wymienia najwybitniejszych artystów romantyzmu i tytuły ich dzieł;
- podaje nazwiska najwybitniejszych artystów pozytywizmu i tytuły ich utworów;
- tłumaczy przyczyny wybuchu powstania styczniowego i ustala jego zasięg terytorialny;
- wskazuje na partyzancki charakter powstania;
- omawia skutki upadku powstania styczniowego.

Rozdział XIV. Pod zaborami

Uczeń:

- wyjaśnia, na czym polegała polityka rusyfikacji i germanizacji;
- przedstawia różne metody walki o polskość;
- porównuje sytuację Polaków w różnych zaborach;
- wyjaśnia, jaki wpływ miał rozwój przemysłu na życie codzienne ludzi;
- odróżnia odkrycie od wynalazku;
- podaje nazwy głównych XIX-wiecznych wynalazków i nazwiska ich twórców;
- wymienia główne odkrycia naukowe.

Rozdział XV. Odrodzenie państwa polskiego

Uczeń:

- określa, w jakich latach toczyła się I wojna światowa, oraz wymienia uczestniczące w niej państwa;
- wyjaśnia, kiedy i w jakich okolicznościach Polska odzyskała niepodległość;
- wskazuje na mapie II Rzeczpospolitą oraz porównuje zasięg jej terytorium z obecnymi granicami państwa polskiego;
- wymienia najważniejszych polityków II Rzeczypospolitej;
- tłumaczy, dlaczego Polacy obchodzą rocznicę bitwy warszawskiej;
- podaje podstawowe prawa i wolności obywatelskie wprowadzone przez Konstytucję marcową;
- wylicza osiągnięcia polskiej gospodarki okresu międzywojennego.

Rozdział XVI. Między wojnami

Uczeń:

- opowiada, w jaki sposób przezwyciężono kryzys gospodarczy w latach 30. XX wieku;
- określa, kto i kiedy przeprowadził rewolucję komunistyczną w Rosji;
- wyjaśnia, czym był stalinizm;
- tłumaczy, kiedy i w jaki sposób naziści przejęli władzę w Niemczech;
- charakteryzuje program nazistów niemieckich.

Rozdział XVII. Druga wojna światowa

Uczeń:

- wyjaśnia, kiedy i w jakich okolicznościach doszło do agresji Niemiec i ZSRR na Polskę;

- wymienia przyczyny klęski wrześniowej;
- wskazuje na mapie kraje podbite przez Niemcy;
- odnajduje na mapie państwa zajęte przez ZSRR;
- opowiada o dokonaniach militarnych polskich żołnierzy na frontach II wojny światowej;
- wyjaśnia, czym był Holocaust;
- charakteryzuje sytuację narodu polskiego w czasach okupacji niemieckiej;
- opisuje sposoby walki Polaków z okupantami;
- przedstawia przebieg powstania warszawskiego;
- omawia ostatnie etapy II wojny światowej.

Rozdział XVIII. Polska Rzeczpospolita Ludowa

Uczeń:

- odnajduje na mapie kraje zdominowane przez ZSRR;
- wskazuje podstawowe różnice ustrojowe między krajami Zachodu a państwami komunistycznymi,
- określa granice PRL i porównuje jej obszar z zasięgiem terytorium II RP;
- podaje główne cechy ustroju PRL;
- wyjaśnia, dlaczego PRL nie była państwem w pełni suwerennym;
- wylicza przyczyny społecznego niezadowolenia w Polsce pod rządami komunistów;
- wymienia najważniejsze wystąpienia społeczne skierowane przeciw rządowi komunistycznym;
- tłumaczy, na czym polegało przełomowe znaczenie NSZZ „Solidarność” w powojennej historii Polski.

Rozdział XIX. Polska współczesna

Uczeń:

- określa, kiedy i w jaki sposób Polska odzyskała pełną suwerenność;
- wymienia najważniejszych polityków III RP;
- opowiada o najistotniejszych wydarzeniach w historii III RP;
- wskazuje największe sukcesy i główne problemy III RP;
- omawia prawa i obowiązki obywatela;
- tłumaczy, jaka jest rola konstytucji w państwie demokratycznym;
- charakteryzuje najważniejsze kompetencje władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej;
- określa terytorium i liczbę ludności współczesnej Polski;
- odnajduje na mapie kraje wchodzące w skład Unii Europejskiej;
- przedstawia główne zadania Unii Europejskiej;
- wylicza korzyści dla Polski wynikające z przynależności naszego kraju do Unii Europejskiej.

Rozdział XX. Problemy ludzkości

Uczeń:

- omawia szanse i zagrożenia wynikające z rozwoju techniki we współczesnym świecie;
- tłumaczy pojęcie „globalnej wioski”;
- wyjaśnia wpływ rozwoju systemów komunikacji i transportu na powstanie „globalnej wioski”;
- przedstawia problemy współczesnego świata, m.in. podział na kraje biedne i bogate;
- wymienia trudności, z którymi borykają się mieszkańcy najbiedniejszych państw świata;
- określa rolę międzynarodowych organizacji humanitarnych;
- wskazuje najważniejsze źródła konfliktów międzynarodowych i omawia sposoby walki z terroryzmem.